

**LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA EDUSKUNNALLE
SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ
PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA JA
MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA KOSKEVAKSI
LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

1401/00.04.00/2020

KHALL § 239

Valmistelija: sivistys- ja hyvinvointijohtaja Marja-Leena Meriläinen, 050-4636 275, talousjohtaja Juho Leppänen, 040-183 1137, hallintojohtaja Virva Maskonen, 044-4972238.

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti.

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä. Lisätietoa uudistuksesta: www.soteuudistus.fi.

Luonnoksen sisältämä sote-maakuntien laskennallinen rahoitusmalli perustuu pääosin tarveperusteiseen ja olosuhdetekijät huomioivaan rahoitukseen. Muun ohella lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota ja lausumaan siitä, kuinka rahoitusratkaisun eri määrätymistekijät vastaavat sote-maakunnille niiden lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta. Sote-maakuntien laskennallista rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen lausuntopalautteen perusteella. Lisäksi pyydetään maakuntajaon osalta lausumaan kahdesta vaihtoehdosta, joissa Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava sijoittuisivat vaihtoehdoisesti joko Pohjois-Savon maakuntaan taikka nykyisen maakuntajaon mukaisesti Etelä-Savon maakuntaan. Näiden vaihtoehtojen vaikutuksia on esitelty hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnin taustamuistiossa. Lausuntokyselyssä on aluejaosta kohdennetut kysymykset sekä mahdollisuus perustella vastausta vapaamuotoisesti.

Myös aluejako ratkaistaan lausuntokierroksen jälkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö on pyytänyt lausunnot liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi 25.9. mennessä. Lausuntopyyntöön vastataan sähköisessä lausuntopalvelussa. Lausuntoa varten on esitetty kohdennettuja kysymyksiä.

Liitteenä lausuntopyyntö hallituksen esityksestä luonnokseksi eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaiksi lainsäädännöksi.

Resurssivaliokunta (14.9.2020):

Resurssivaliokunta on tutustunut lausuntoluonnokseen ja ohjaa hyväksymään lausuntoluonnoksen esitellyn mukaisesti.

Palveluvaliokunta (15.9.2020):

Palveluvaliokunta on tutustunut lausuntoluonnokseen ja ohjaa hyväksymään lausuntoluonnoksen esitetyn liitteen mukaisesti. Palveluvaliokunta käsitteli myös Oulun kaupungin ja Kuntaliiton koordinoiman kehyskuntaverkoston lausunnot.

KUNNANJOHTAJA:

Kunnanhallitus antaa valiokuntien ohjausten mukaisesti liitteenä olevat vastaukset uudistusta koskevaan sähköiseen kysymyspatteristoon ja toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamista koskevaa esitystä on syytä viedä kansallisesti eteenpäin.

Kempeleen kunta haluaa kiinnittää uudistuksen jatkovalmistelussa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

1. Kuntien rahoitusasema on turvattava. Esitykseen sisältyvä muutosrajoitin on poistettava ja negatiivinen siirtymätasaus on rajattava nolnaan. Sote-maakuntien rahoitus tulisi perustua ensisijaisesti palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtoa koskevan uudistuksen myötä kuntien verotuloissa kunnallisveron painoarvo pienenee, kiinteistöveron ja yhteisöveron suhteelliset osuudet puolestaan kasvavat. Tähän liittyen kiinteistövero esitetään otettavaksi tasauksessa huomioon. Verotasatasausraja muuttuu, kun kuntien tuloveroprosentit alenevat verotulojen siirtyessä kunnalta sote-maakunnalle. Verotasauksessa on perusteltua käyttää veropohjaa

mahdollisimman laajasti. Sen sijaan esitykseen sisältyvä muutosrajoitin tulisi poistaa. Nyt esitetty mekanismi toimii siten, että jos kunnan sotekustannukset nousevat valtakunnallista keskiarvoa enemmän, vähennetään siltä osin 60 % lisääntyneistä kustannuksista pysyvästi tulevista valtionosuuksista. Samoin negatiivinen siirtymätasaus olisi rajattava nolnaan. Uudistus sisältää siirtymätasauksen, joka rajaa kuntien talouden muutosta +/- 100 e/asukas. Siirtymätasaus on epäoikeudenmukainen ja kohdistuu voimakkaasti niihin kuntiin, joiden sote-menot ovat tarvevakioidusti arvioiden alhaiset. Uudistus ei saa heikentää kuntien taloudellista asemaa suhteessa toisiin kuntiin. Tavoitteena tulee olla nollavaikutus. Koko uudistukselle tulee asettaa myös taloudellisia tehokkuus- ja tuottavuusodotuksia. Kuntien rahoituksen leikkaaminen pysyvästi siksi, että kunta järjestää sille lailla osoitetut tehtävät välttämätöntä tarvetta vastaavasti ei voi edetä lainsäädännössä.

Tulevalla rahoitusmallilla ja valtionosuusjärjestelmän muutoksilla on ratkaiseva merkitys kuntien tuleviin toimintamahdollisuuksiin niin perusoikeuksien toteuttajana kuin elinvoima- ja kilpailukykytehtävien hoitajana. Koska kunnat huolehtivat jatkossakin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella merkittävästä määrästä perusoikeudellisia tehtäviä (mm. varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus), on niiden hoitamisen edellytykset turvattava kannustavan rahoitusratkaisun avulla. Myös perustuslain rahoitusperiaate edellyttää, että kunnille turvataan riittävät voimavarat niille jäävien tehtävien hoitamiseksi.

2. Omaisuuksien siirto kunnilta sote-maakunnille on kompensoitava täysimääräisesti. Esityksessä kunnan perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevan irtain omaisuus siirtyy käytännössä korvauksetta sote-maakunnalle. Kuntien omaisuuksien siirroilla ei tule vaarantaa kuntien mahdollisuutta vastata niille jäljelle jäävistä tehtävistä. Lakiehdotusta tulee muuttaa siten, että kunnille korvataan uudistuksesta tosiasiallisesti aiheutuvat kustannukset ja kustannukset tulee huomioida pidemmällä aikavälillä kuin pelkästään uudistuksen voimaantulovuonna. Irtain omaisuus tulee korvata täysimääräisesti.

3. Alijäämien kattamisvelvoite koronavaikutusten osalta poistettava. Voimaantulolain 31 §:n mukaan kuntayhtymien on katettava taseen alijäämänsä vuoden 2022 loppuun mennessä. Alijäämien kattamisvelvoitetta tulee muuttaa siltä osin kuin alijäämät ovat aiheutuneet koronakriisin vaikutuksista. Kunnilla ei tule olla sairaanhoitopiirien alijäämien kattamisvelvoitetta vuonna 2020 tai sen jälkeen muodostuneiden alijäämien osalta. Alijäämien

kattamisvelvoite lakiesityksen muodossa on kunnille kohtuuton kuntien taloustilanne, uudistuksen rahoitusvaikutukset ja koronakriisin kuntatalousvaikutukset huomioiden. Kunnilla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa koronakriisin aiheuttamien sairaanhoitopiirien alijäämien muodostumiseen.

4. Monituottajuuden jatkuminen on sote-uudistuksessa turvattava. Kempeleen kunta järjestää sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut monituottajamallia hyödyntäen ja edesauttaen toimintatavalla markkinoiden syntyä. Monituottajuudella on voitu lisätä palvelujen tuottavuutta ja hillitä osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua. Uudistuksessa yksityisen palvelutuotannon rajaaminen ei ole perusteltua. Lähtökohtaisesti sote-maakunnan järjestäjänä tulisi voida määrittellä vapaasti palvelujen, alueelliset erityispiirteet huomioiva, tarkoituksenmukaisin ja asiakaslähtöisin tuotanto- ja toimintatapa. Myös vuokratyövoiman käyttö tulisi sallia myös kokonaispalveluna, jotta tarvittava erityisosaaminen voidaan palveluissa turvata.

5. Kunnan ja maakunnan yhteistyötä vahvistettava. Uudistuksella luodaan uusi hallinnon porraskorkeus kaikkine elementteineen, joita kunnissa jo on velvollisuus noudattaa. Samalla luodaan tälle uudelle hallinnon portaalle raskas hallinto- ja palvelurakenne. Ohjaus- ja valvontamekanismi keskittyy erityisesti valtion ja maakuntien välille. Sen sijaan kuntien ja maakunnan välinen yhteistyö jätetään varsin löyhäksi. Kunnille on jäämässä kuitenkin vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja tämän yhteydenpidon rakenteiden turvaaminen olisi edelleen oleellista.

6. Muuta. Hallituksen esittämä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistus muuttaa toteutuessaan kunnan ideaa ja ravistelee koko kuntakenttää juuria myöten. Myös itsenäisen Kempeleen toimintaympäristö muuttuu oleellisesti. Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisestä ja henkilöstöstä siirtyy maakunnille. Kunnan palveluntuottajarooli ohenee ja jäljelle jäävän kunnan talous supistuu karkeasti puoleen. Uudistuksen kokonaisvaikutuksia kuntaan on vaikea tässä vaiheessa arvioida, mutta alustavien taloudellisten vaikutusarvioiden perusteella uudistuksen vaikutus Kempeleeseen on siirtymäkaudella lievästi positiivinen (+16€/asukas). Lisäksi huomattavaa on, että uudistus heijastuu toteutuessaan merkittävästi myös moniin jäljelle jääviin kunnan toimintoihin, erityisesti tukipalveluihin, ja vähentää kunnan omia mahdollisuuksia ohjata ja hallita kuntalaisen kannalta keskeisiä peruspalveluja.

PÄÄTÖS:

Päätösesitys hyväksyttiin.

Otteen oikeaksi todistaa
Kempeleessä 29.9.2020

Virva Maskonen
pöytäkirjanpitäjä